

NEBYLA NIKDY V TROSKÁCH

V roce 1979 vydal Václav Černý sborník statí Další studie o knihách edice Petlice a pro ni. Ve dvou z nich - Nad verši Věry Jirousové /str.74 - 101/ a O všem možném, dokonce i o "hippies" a "novém románu" /str.XX # 102-132/ se dotýká problematiky undergroundu. Řáguji na jeho tvrzení a vývody. Původně jsem chtěl také obhajovat básně Věry Jirousové, ale rozmyslel jsem si to. Básně nemá smysl vysvětlovat a je zbytečné je hájit; jsou v nedohlednu nad našimi spory. Omezím se na to, že mne básně V.Jirousové vždycky - a dosud - bytostně oslovovaly.

Nechtěl bych ani obhajovat underground. Je mi obtížné chválit, co bych daleko raději napadal. Ale pokusím se naznačit, že je jiný, než si ho představuje prof.Černý - anebo že není jiný, ale s opačnými znaménky. Že je širší, než lze usoudit z poezie Věry Jirousové, jak snad ozřejmí poukazy na jeho "dělnické" polohy, a že jsou tady celé oblasti mladé tvorby, které prof.Černému unikají. Ostatně V.Černý řadí V.Jirousovou /nar.1944/ do "nejmladší vlny našich básníků" /str.89/. V undergroundu patří k vrstvě nejstarší.

Když uvažuji o undergroundu jako celku, nijak se mi to nedáří. Jenom mi před očima defilují jednotliví lidé; řada z nich dokonce označení za underground zuřivě nebo netečně odmítá. Rozhodně se z toho žádný underground en gros vypreparovat nedá. To je dobře. Nejasné kontury umožňují amébovitě přelévání se tam, kam je třeba, a při neurčeném tvaru to nemůže mít ani žádný střed a ani žádné vůdce nebo šéfy. Nicméně underground jako hnutí a jako fenomén tady existuje - a možná právě proto, že také patřím k té starší vrstvě v něm, chei s prof.Černým polemizovat.

O tom, co je underground v našich podmínkách, jsem se pokusil už jednou napsat /Zpráva o třetím českém hudebním obrození/; připomínám to s ~~ne~~ nechtím, ale kdyby alespoň to prof.Černý četl - z čeho usoudil, že lze underground házet do jednoho pytle s hippies a dokonce s teroristickými aktivitami?/2/. To není zmatení jazyků, to je základní nepochopení, to je dokonce urážlivé. Bohužel to vyvolává představu prof.Černého, který si prolísta je několik ročníků časopisu 100+1 zahraniční zajímavost a přečte si několik komentářů v našich denících, z nichž jednoznačně vyplývá jak hippie Manson zavraždil Polanského manželku - a prof.Černý /nepochybně méně kritický, než při svém pátrání v archívech, kdy rozpozná neznámé Calderónovo dílo/ si řekne: aha! je to všechno jedna branže - underground, vlasatci, hippies i teroristi, svoloč jakási. Jak bezelstně prof.Černý /od něhož bychom bezelstnost nejméně čekali/ přejímá hodnocení pseudo-bulvárních plátek nebo dokonce vychytralých represivních nástrojů systému /Rudé právo, Lidová demokracie apod./! Není to důkaz, kam až může člověka zavést lpění na systému hodnost, které si osvojil v mládí a jejich hřejivou peřinu nedokázal včas odkopnout?

"Underground... je opovržením a zřídlo k nové účtě neobsahuje...", soudí Václav Černý na str.95. K čemu opovržení a k čemu účta? Nechám teď zatím stranou opovržení, mluvíme o účtě. Jistěže neobsahuje underground zřídlo k nové účtě. Účta v něm již existuje: účta k druhému člověku. Neřad bych teď mluvil obecně - ale u lidí starší kultury /záměrně neříkám ani první, ani druhé, ani jiné, ani paralelní/ se velmi často objevuje podvědomé hodnotící měřítko - řekni mi co jseš, a já ti řeknu... V undergroundu jsem se s ničím podobným nesetkal. To, že se lidé třeba nepředstavují v společensky zaběhaných rituálech, není jenom hulvátství mladší generace nebo nedostatek výchovy - je to vědomí něčeho hlubšího, co lidi spojuje, a vědomí vyspělosti některých forem /nic nového, mohl by říci prof.Černý vzpomeneme na Guardiniho O posvátných znameních/ a je to jen

zdánlivá netečnost jednoho k druhému. Jakmile lidé undergroundu rozpoznají spřízněnou ~~xxx~~ duši, otevírají se jí ihned a bez zábran, a velice často se v téže chvíli přistupuje k práci. Ovšem k práci v neodcizeném slova smyslu.

Na str. 99 mluví Václav Černý o "zálibě umělecké, hudební vášnivosti undergroundu". Zahrnuje ji do celkového zaměření undergroundu jako tihnutí k slasti, jak ho vydedukoval z poezie Věry Jirousové. Ale když už jsme u té Hudební vášnivosti. Byla to právě ona, která jak V. Jirousovou, tak mne přivedla r. 1967 ke skupině The Primitives Group a skrze ni k vznikajícímu českému undergroundu. Tu vášnivost je možno vidět i nevášnivě. Mám za to, že jsou v dějinách kultury, když už o ní tak rádi mluvíme, prof. Černý i já, období, kdy jedna oblast umění zastíní ostatní a průrazněji a s větší vírou i oslovením nahradí druhé: omezíme-li se na naše století, tak to byla v desátých letech malba, v první polovině dvacátých let poezie a písemnictví vůbec; v čtyřicátých letech znovu malba; dneska je to hudba - nebo, možná, dneska už hudba končí, ale to zjistíme až s odstupem. Ale to, čemu říká prof. Černý hudební vášnivost, je možná pro underground největší poklonou. Být u toho, kde se to zrovna děje, nesvědčí zrovna o pasivním přijímání světa.

Neobejdu se bez zdůraznění, že pro underground je svoboda bytostnou potřebou. Jiří Němec podal ve stati Nové šance svobody poměrně přesnou charakteristiku undergroundu, ale mylí se, když ho zakotvuje příliš sociologicky-psychologicky: "Underground tvoří mladí lidé, kteří zakusili tlak uzavřené rodiny, z níž se museli drasticky vymaňovat, neosobní výchovné instituce i zmechanizovanou práci a výrobu." To by do značné míry odpovídalo současnému obecnému hodnocení, kdy se do undergroundu u nás počítá každý vlasatec či mladý člověk žijící nonkonformním či neobvyklým způsobem života. Musím však trvat na tom, co bylo o undergroundu u nás řečeno v dobách jeho utváření - že je to vědomé intelektuální úsilí. I když byli zmínění mladí lidé vždy živnou půdou undergroundu, popřípadě publikem jeho hudebního vystoupení, úplné ztotožnění by znamenalo konec konců přistoupit na směšování pojmů, jak je vede právě prof. Černý: underground, hippies, teroristi atd.

Potřeba kultury od počátku undergroundu ostře odlišuje od hnutí hippies, s nímž jej prof. Černý směšuje. Hippies se rozbědně víc realizovali ve sféře biologické - u undergroundu jde od počátku o duchovní hnutí, uvědomělé vytváření uměleckých realizací jako prostředku ke změně - alespoň mentální - nás a světa.

Za asi jediný společný rys různých proudů v undergroundu bych označil poznání, že žití v prostředí kultury, především hudby, je jediným autentickým existenciálním prostorem k žití. Není to tedy negace /3/ jako odmítání všeho, jak se domnívá prof. Černý, naopak intuitivní jasnozřivě rozpoznání, že právě kultura je poslední svobodnou oblastí, do níž ~~xxx~~ nemůže žádný totalitní svinák vstoupit svojí okovanou botou. V tom se mimochodem liším od mínění Milana Kundery /vysloveného v rozhovoru s A. Bonsoglouem v Le Mondu 19.1.1979/ nebo Hans-Petera Rieseho /o jehož nedávné stati ve Frankfurter Allgemeine Zeitung mám bohužel jen informace z druhé ruky/, že proces, který v současné době v ČSSR probíhá, je dušením nebo zadušením kultury. Je to opět pohled lidí "seshora" - lidí, pro něž je kultura neodmyslitelná od statistických nákladů, lesklých obálek a blištivých foyerů divadel. Z hlediska undergroundu nebyly u nás podmínky pro žití kulturně nikdy tak příznivé jako dnes.

Je tedy nutno vidět hudbu i poezii undergroundu jako poslední svobodnou zónu. V pobytování v ní je jediná možnost části nejmladší generace politicky žít; protože rozpoznala nesmyslnost "politického života", který je obklopuje. - A právě o tom si Prof. Černý myslí, že je to odmítnutí

účasti na světě: "... To vše underground odmítá, setřásá nás se sebe se vším~~žij~~ všude, naší přítomnost, ale i naši minulost, která k ní nutně vedla, i naši budoucnost, za kterou nemíní a nemůže spoluručit. Snězte si sami, co jste si nadrobili!" /str.94/ - Říká-li prof.Černý naši minulost, která k ní nutně vedla, jakoby tím přiznával spoluvinu na současné tváři světa. Ale nevyvodil z pohledu na tu tvář ty ostré důsledky jako underground. Divím se, že právě on, kterého bychom ani při zlé vůli nemohli nikdy podezírat z kolaborace /v tom ošklivém slova smyslu/, si tak zakládá na tom hnusném světě, který se s konečnou platností odkopal v posledním třicetiletí, v němž se většina lidí, "patřících" k českému undergroundu, narodila. Jakoby se najednou právě on, který má za sebou opravdový odboj za nacistického protektorátu a padesátá léta a část šedesátých let a znovu léta sedmadesátá strávená v klauzuru, ztotožňoval s tou svinskou podobou vládnoucího světa - včetně její kulturní kamufláže - a mluvil za ni. A v jejím jménu podezíral underground z nihilismu /4/ jenom proto, že nechce mít na tomto svinstvu účast.

Je pravda, že underground ten svět, jehož mluvčím se prof.Černý s takovou ochotou stává, odmítá šmahem. Ale v tom odmítnutí šmahem prof. Černý i jiní, kteří to undergroundu vytýkají, nerozpoznali zaseté semínko příštího. Václav Černý by chtěl na undergroundu program /5/. Aby řekli, co chtějí a kam to chtějí vést. Díky Bohu, že tomuto pokušení nepodlehli, a to přesto, že underground nemá uzavřenou skupinovou disciplínu, že je to různorodé roztroušené hnutí. Zvláštní, že právě nechut stanovit si program, kterou u undergroundu považují za přednost, vzbuzuje nelibost u člověka, který za svůj život prožil selhání tolika i dobře míněných programů. A svědčí to snad zároveň o tom, že ten underground není tak naivní - byť i jen intuitivně - aby tu strašnou chybu, určit si program, udělal. Protože každý program má ve svém stínu i hon na čarodějnice, které ho neplní.

Prof. Černý mluví o undergroundu jako o negaci, o svátku totálního vyprázdnění /str.94/. Ne že by neměl pravdu. Ale čeho negace? Čeho vyprázdnění? Několikrát mluví prof.Černý ústy zastánce či zástupce jakési kultury či společnosti opačné undergroundu. Je to smutný doklad nepochopení nebo spíš neuvědomění si doby a společnosti, v které žije. Důstojně obhajuje hodnoty společnosti, která již neexistuje. Protože není schopna si její existenci přiznat, dochází paradoxně k tomu, že říká někdy věci, které by se vyjímaly velice dobře i v kulturní rubrice Rudého práva: "Ještě se v undergroundu nevyskytl popírač, odmítač, negátor rak absolutní, aby si na apel svého prázdného žaludku nezašel do nejbližší pekárny koupit nebo vyprosít pecen chleba; defakto vždy s tou pekárnou u cesty počítal, pověsí se tedy klidně na krk tomuto zlomečku našeho /podtrhl M./ sociálního a kulturního establishmentu..." /str.97/ - Tato sentence mi připomíná, jak na počátku sedmdesátých let recenzent Rudého práva /jméno mi neuteklo/ dokazoval zhovadilost a odtrženost od lidu Věry Linhartové/ která se ostatně Václavu Černému taky nelíbí/ citací její věty "Nevyznám se v družích obilí."

Underground v sobě spojuje zoufalství a vnímavost k tomu, co se děje. Že to vypadá na první pohled jako negace, je nasnadě. Underground skutečně nechce být účasten na tom co prof.Černý - duchem ještě jakoby na francouzském lyceu svého mládí - považuje za pokračování v budování chrámu kultury. Protože Václav Černý přijímá kulturu jako chrám, cosi pevného či bortícího se: "...kultura se z trosek vzpamatovává", říká na str.91 v souvislostech, kdy vypočítává předchůdce undergroundu. Ovšem jestliže se kultura stane místo živým účastenstvím předmětem adorace, je tím samozřejmě i břemenem. Další činy v ní jsou poměřovány vzhledem k jejímu domnělému dosavadnímu stavu - nebo k představě o jejím někdejší stavu. V mnohém mi některé názory Václava Černého souzní s tóny,

kteřé zazněly v diskusi, rozpoutané před časem v Chartě 77 zastánci tzv. drobné práce. Neuvěřitelný a omaračující iluzionismus projektu, který naprosto opomíjí bestiální povahu systému, v němž žijeme, svědčí o jednom: lidé, kteří mohou něco takového ještě dnes, na sklonku sedmdesátých let říkat, žili a žijí jinde než mladí básníci a zpěváci undergroundu. Žijí v iluzi a mohou v ní žít proto, že patří v podstatě k odumírající vrstvě, zbylé z dob, kdy byla společnost u nás ještě rozvrstvena jinak. V případě prof. Černého v iluzích první republiky, v případě Ludvíka Vaculíka v iluzích komunisty 50. a 60. let. Dnes je jiná situace a underground to cítí velice ostře. Dnes jde o to být buď členem vládnoucí třídy, která v sobě nenese již nic slušného /na což snad může vzpomínat prof. Černý/, ani iluze /na což snad může vzpomínat Vaculík/, nebo být v undergroundu. Pokud je řeč o umění /a pro underground je skutečně hlavní, není to jenom záliba, jak říká prof. Černý, je to rituální úběžník, k němuž se underground vztahuje/ - zbabělá mezivrstva, která se živí výrobou oficiálně povolené a vyžadované kultury, nestojí za komentář. Je ubožejší a zapomenutíhodnější než sama vládnoucí třída.

Z otroctví, v němž dělníci u nás dneska žijou, se jim underground otevírá jako prostor svobody. Nebo: z otroctví, v němž žijou, otevírají underground jako prostor svobody. S úsměvem vzpomínám na rozhovor, který jsem náhodně vyslechl v Nové Vísce po festivalu folkových underground zpěváků. Dva asi třicetiletí muži odněkud ze Šumavy tam vyslovovali obavu, zda nedojde k policejní razii a perlustraci, že by je ředitel jejich podniku vyhodil z práce. Několik undergroundáků, kteří si s nimi trpělivě a laskavě povídali, se začalé nezdrženlivě chechtat: "Voni se bojeje, že by je vyhodili z práce. Dyť my si nic jiného nepřejeme, než aby nás z práce vyhodili."

Prof. Černému to může opět posloužit jako příklad negace. Není to ale negace. Je to pokus hledat hodnoty současné situace jinde než v účasti na "všeobecném oblbování" /E?Bondy/. Underground je hledá v neformální spontánní komunikaci se spřízněnými lidmi - a v umění. Obávám se, že je v současné době nikde jinde hledat nemůže.

Z pojmů, které si státy a vlády vřdycky vyšívaly na své standarty, byla a je láska k vlasti jedna z nejpřednějších. /6/ A také nejspochybnějších. Jaká vlast? Čí vlast? To, co prof. Černý té mládeži, kterou souhrnně označuje jako hippies vytýká - internacionální semknutost /7/ - považuju za jednu z největších nadějí naší doby. Bez proklamací, bez centrálně řízených "internacionál" se tady již řadu let odehrává mezinárodní a mezikontinentální srozumění spřízněných duší; duší bez ambicí, duší lásky. Nejde o vřast, jde o zem. Jde o každou píď země. Jestli se jí zmocní had nebo jestli na ní budeme stát my.

Ne že je underground "velesvátkem vyprázdnění". Underground je pochopením vyprázdnění. A zatím nepodlehli pokušení to vyprázdnění předčasně naplnit. Třicet let systému, ve kterém žijeme, a jeho krach, který prožíváme, je historicky směšně krátká doba; příliš živě je to v nás. Lze se divit, že to nové, co nastupuje, je ostražitě a v nechuti k vyhlášení nějakého programu nebo k přihlášení k nějakému programu? /8/ A přitom všimněte si: Chartu 77 - jediný slušný pokus něco v zemi, kde žijeme, řešit, podepsal z undergroundu kdekdó. A u mnoha z těch lidí bez nejmenších iluzí, že by to skutečně způsobilo nějakou změnu; ale proto, že je to slušný pokus. Myslím, že není potřeba víc k důkazu, že lidi undergroundu by byli ochotní spolupracovat na vytváření lepší povahy světa.

Když byl v říjnu 1979 první den procesu VONS, seděli jsme v poledne

v hospodě a Miroslav Skalický měl dlouhý monolog - nikdo z nás ho nepřerušoval a taky mu nikdo neodpověděl - ale cítil jsem, že vyjádřil i můj pocit bezmocnosti a únavy z toho, co Charta 77 dosáhla. Říkal asi toto: My jsme na tenhle způsob nikdy neměli přistoupit. Diskutovat a dohadovat se s někým, kdo nediskutuje a nenaslouchá, co druhý říká. Měli jsme dál dělat to, co děláme, až by nás třeba zabili, ale nebavit se s nima. A pokračoval: Jenomže to je těžký - když jsme byli ve vězení, jediní lidé, kteří se nás zastali, byli tihle - a nebylo možný nechat je v tom samotný. /97/ - To není české "já na bráchu, brácha na mne". Je to vědomí spoluzodpovědnosti a vědomí toho, ať to zní jakkoliv otřepaně, čemu se říká "nedělitelnost svobody". A možná, že by bylo čistě statisticky zajímavé, kolik z těch necelých osmi set podpisů, žádajících o okamžité propuštění členů VONS a dalších politických vězňů, je právě z toho asociálního undergroundu.

Underground je bezesporu šikmá plocha a náš posun po ní je směrem do-
ů. U nás sice začalo uvědomělé pojmenování toho, co jsme dělali, slovem underground, v okruhu rockových skupin Primitives Group a Plastic People; vzpomínám si ale jasně, jak jsem až při setkání se Skalického Heverem and Vazelinou pocítil, že od té doby je to hnutí opravdu underground. Tak, jak ho cítím dneska: hnutí sociologicky pevně zakotvené především mezi lidmi bez chuti a možnosti uplatnit se v oficiální oblasti kultury, stručně řečeno mezi mladými dělníky. Teprve nedávno mi řekl Karásek, jak byl šokovaný při seznámení se Skalického texty, jak si tehdy říkal - na tohle přece přistoupit nemůžu. A to, co dneska zpívá a hraje Jim Horáček, by asi před deseti lety bylo stěží přijatelné pro kohokoliv z nás. Jenomže ten posun dolů po šikmé ploše je posunem k svobodě, přinejmenším k svobodě vnímání. Nic už pro nás není sprosté, nebo dost sprosté. Dkonce jsme už tak daleko, že máme-li soudně zhodnotit, co slyšíme nebo vidíme, musíme se pracně probrat do jiného světa, v němž jsme kdysi žili a v němž se hodnotilo a zaujímal se stanoviska. Souvisí to asi i s tím, co ve zmíněné stati rozpoznal J. Němec - že underground usiluje o umění lidové.

Jádro českého undergroundu tvoří dneska dělníci - to jest mladí lidé, kteří se skutečně jako dělníci žijí. Jsou to vesměs pro osud dělníka jakási předurčení svým původem nebo temperamentem. Právě tady, kde se slovem dělník ne-dělnická vládnoucí třída třicet let ohání, se o tom mluví obtížně. Jednou z reakcí je i to, že tvrdíme, že nezáleží na původu či sociálním zakotvení. Proč tedy s tudenti jako vrstva nebo sociální skupina nemají s undergroundem nic společného /nečetní jednotlivci potvrzují pra vidlo/? Úměrně k tomu, jak školství díky pečlivě promyšlenému sítu estéblišmentu sdružuje lidi určitých kvalit, které jim umožňují obstát ve světě lživých osnov, lživě vykládaných dějin, chorobné etiky a fízlovské mentality zinstitutionalizování všeho, rozevívá se propast mezi lidmi, kteří se chtějí ke kultuře dostat toute cestou a žijí lidmi, kteří buď zvolili nebo byli zahrnutí na cestu undergroundu.

Zdá se - soudě podle oficiálně publikujících mladých básníků či kritiků nebo kunsthistoriků - že tísen, která na člověka padá při četbě jejich výtvorů, je odrazem mnohem hlubším tísně světa, ve kterém oni žijí a který zprostředkovávají druhým - světa kulturní lži, kulturního cynismu - protože ti lidé snad přece nemohou věřit jedinému verši z toho, co píšou. Ale oficiální tvorbou je koneckonců hnusno se vůbec zabývat. Nicméně příznačné je i jiné ladění samizdatové produkce středoškoláků a vysokoškoláků. Nerad bych zobečňoval /zrovna když to vytýkám prof. Černému/ - ale ukázky, které jsem viděl a četl, byly velice artistní a byly velice

tristní. Připomínaly mi zbahnělou produkci oficiálně publikujících mladých z šedesátých let, pádivný 1 art-pour-1 artismus, z něhož není vůbec patrná změna, kterou naše vědomí prošlo od klíčového data 1968. Nejde mi o tzv. angažované umění za každou cenu, nejde mi dokonce o tzv. angažované umění vůbec. Ale existuje míra pravdivosti, která umělecké vyjádření poznamenává; nejpřesnější pro ni se mi zdá být výraz autentické umění, použitý u nás na začátku šedesátých let pro tehdejší výtvarné umění./10/

Ať už se totiž díváme na kulturní projevy českého undergroundu jakkoliv - zvláště pak na jeho nejmladší vrstvu - jedno je nepochybné: autentičnost výpovědi. Jsou to písně otrocka bez poetické stylizace. "Já nechci pořád u soustruhu čumět / já nechci pořád u soustruhu stát / já nechci vaše hovadiny umět / můžete mi prdel vylízt" /Petr Kluzák/ - "Ten mistr z Transporty / ten mluví jenom o práci / ten mistr z Transposty / ten nemá nikdy dost..." /Jim Horáček/ - "Ve čtyři drnčí budík / musím do práce vstávat" z Dělníkova dne Miroslava Skalického jsou precizním popsaním zrádného stavu, v němž se ocitla mhadá generace ve státě, který jim v dětství ve škole sliboval společnost, v níž práce bude doplnkem harmonického rozvoje osobnosti člověka, a v níž se naopak stala dokonale odlidštěným nuceným vyděláváním peněz k uhájení holé existence. Práce nenáviděná, většinou nesmyslná, přijímaná jako vnucená represivním aparátem vládnoucí třídy, která práci rezervuje pro svoji armádu otroků, zatímco pro sebe si obstarává posty v tomto represivním byrokratickém aparátu.

Ale ať už ~~o~~ donucení nebo ne, jisté je, že všichni tito lidé pracují, jinak by byli už dávno pozavíráni - paragraf 203 - příživnictví - sleduje policie velmi ostře. Ani na jedné z policejních razíí, které provázely undergroundová hudební setkání a kde byly perlustrovány stovky lidí, nebyl pro příživnictví někdo zajištěn. A jelikož se jedná skutečně o dělníky, není z tohoto hlediska poněkud směšná výtka prof. Černého, že každý z těchto "hippies" si nakonec koupí nebo vyprosí pecen chleba? Pravděpodobnost, že ho peče někdo z undergroundu, je jistě větší, než že by ho pekli prof. Černý nebo někdo z jeho kolegů. T a pasáž s pecnem chleba vůbec vypovídá o prof. Černého zmýtizovaném vidění světa, kde chleba je ekvivalentem koláče z tak nádherně zprofanovaného hesla "Bez práce nejsou koláče", vykřikovaném právě těmi, kdo se po roce 1948 učili bez práce žít.

Nechci mluvit o světě, "v němž i ten nejzákladnější vztah mezi lidmi, na němž spočívá sociální prvotní jednotka či bunka, je rozvrácen lzí, egoismem a žádosťivostí fyzické moci, to jest konzumního úspěchu..." /str.94/ - Vcelku se s prof. Černým shodují, že jsou to jedny z příčin vzniku undergroundu. Ale nejde teď o to, v čem se shodujeme. Na str.93 tvrdí Václav Černý, že východiskem undergroundu bylo "generální zklamání ze všeho dosavadního". Po chvíli na str.95: "Underground je zásadní negací, a zůstává jí. Je opovržením, a zřídlo k nové účtě neobsahuje." - - Nedívejme se na svinskou tvář světa, obraťme se ke kultuře. Underground není zklamáním ze všeho dosavadního. Jeho hled po skutečné kultuře, současné i minulosti, může být dokonce k smíchu jejich současníkům, studentům, kteří se s daleko menší vášní připravují na role nových dusičů kultury. Vezměme třeba živý zájem o Ladislava Klímu /i když se nejsem jist, že zrovna to Václava Černého potěší/ mezi nejmladšími z undergroundu, nebo o Richarda Weinera či Věru Linhartovou.

Mám pocit, když jsem dorazil k poslednímu jménu, že nejde jen o český underground a o to, jak ho Václav Černý vidí. Že jde o hlubší rozdíl, že jde spíš o vůbec jiné vidění všeho, které se netýká jenom undergroundu, ale i těch zpřízněných duší, k nimž se underground ne náhodou hlásí. Černého odsudek Ionescovy přednášky /11/ ve mně vyvolal především touhu

si tu přednášku přečíst - i z toho odsudku jsem měl silný pocit, že tu mluví někdo blízký. Víím, že prof.Černý ostatně neříká nic jiného, dává underground do souvislosti s obdobnými hnutími v minulosti, obecně jim říká Weltschmerz. Nepřestřehl, že kromě té Schmerz - bolesti je v undergroundu přítomna i radost - přinejmenším radost z toho, být spolu, do-
kud nám to zbývá. Že je často dost vážná, to je dáno povahou světa.

Zkrátka: prof.Černý toho o undergroundu moc neví; možná ani nechce vědět; ale pak by o něm neměl ani psát. Přečetl sbírku Věry Jirousové a má pocit, že zná pozici undergroundu. Soudě podle toho, jak si zakázal sledovat cestu Věry Linhartové /12/, patří možná nechuť vědět toho příliš o některých literárních projevech k současně kritické metodě prof. Černého. Neskrývám, že je to pro mne překvapením. Ať už se s názory prof. Černého v minulosti dalo či nedalo souhlasit, zdálo se mi, že důkladná znalost materiálu, o němž píše, byla vždycky jednou z jeho předních ctností.

Korunu všemu nasadil prof.Černý tam, kde vypočítává - "to, čemu se dnes ve světě i u nás říká underground" - a končí slovy "o nejrůznějších mafiích a teroristických aktivistech nemluví"; když je v bytě undergroundového hudebníka Jaroslava Kukala provedena domovní prohlídka pro podezření z přípravy trestného činu teroru - no prosím. Ale že si to plete i prof.Černý? A když si zase vzpomenu na ten pecen chleba - vtírá se mi až neodbytně zcela neodbytně - není to splývání hledisek až trap-
né?

Naprosto nechci vzbudit dojem, že StB a profesor Černý jedno jsou. Jestliže totiž na str.96 prof.Černý o undergroundu tvrdí: "Zavrhl mne i mého protivníka kulturního, ideového, sociálně-politického, asi v obou případech po zásluze" - není to pravda. Underground může vidět věci jinak než prof.černý - ale to neznamená zavržení; zvláště ne osobnosti jako je Václav Černý, která českou kulturu rozmožila /13/. Ale je taď přece jen podstatný posun: ten druhý - profesora Černého protivník kulturní, ideový, sociálně politický, to /schválně teď neříkám ten/, rozdíl od V.Černého pro nás, pro underground, není partner, Je to ďábel a s ním se nebudeme handrkovat o nic. A kde pro něho vzal prof.Černý přívlastek kulturní, to už nepochopím vůbec.

prosinec - únor 1980

MAGOR

Poznámky

- 1/ Číslo stran v citacích uvádím podle exempláře, který mám k dispozici. Je opsán strojem na formátu A5 bez udání editora.
- 2/ "Neboť to, čemu se dnes ve světě i u nás říká "underground"/ - a pojímám jeho sociální fenomén v nejširším slova smyslu, včetně doprovodných projevů a úkazů, jako jsou hippieové, vlasatci a vlasatice a tzv. zástupci a hlasatelé "druhého" či "paralelní" kultury, o nejrůznějších mafiích a teroristických aktivistech nemluví..." - str.89
- 3/ "Ale vizme už světobol dnešního undergroundu. Je nový především univerzálností svých negací." - str.92

- 4/ Přímo slovo nihilismus se ve zmíněných statích objevuje v poněkud jiné souvislosti. Používám ho se zalíbením proto, že mi připomíná proces s Plastic People a spol. Václav Černý to vyjadřuje složitěji: "Generální suspenze veškeré naší kulturní, sociálně-ideové i sociálně-mravní zacílenosti, absolutní a čirá lhostejnost ke všem našim významům."
- 5/ "Zavrhnul mne i mého protivníka kulturního, ideového, sociálně-politického, asi v obou případech pozásluze; ale to nám oběma má pak nabídnout něco třetího, životní program, kulturní smysl, anebo alespoň nějakým třetím směrem zahájit hledání, koncipování, tvorbu." - str. 96
- 6/ "Řádně vámi otřese svědectví, jež ve své poslední vzpomínkové knize "Kácené duby"/1971/ André Malraux podává o zájmu, který pro univerzálně revoltující francouzskou, především studentskou mládež projevil na sklonku svých dnů de Gaulle. Nedivíme se: byl jedním z nejinteligentnějších, nejjasnožřivějších a nejcharakternějších myslících politických mozků naší doby; devastace Paříže v májových bouřích roku 1968 byla pro jeho režim zároveň překvapením a jedním z posledních a rozhodujících otřesů a zestárlého státníka sice nezastrašila ani nepoučila, ale znechutila a dolila po vrch pohár jeho hořkého zklamání; za bizarní směs mládežnického politického nihilismu, gandhismu, maoismu, che-guevarismu, slévajících se zcela náhodným sběhem místních politických okolností v tu nejiracionálnější sociální výbušninu, demonstrovala mu konečný neúspěch jeho vlastního životního politického záměru, jímž bylo obnovit a regenerovat v duších Francouzů a na prvním místě právě francouzské mládeže, platnost a plný aktivní význam jisté vrcholné lidské hodnoty, kterou de Gaulle shrnoval prostě slovem "la France" - str. 114
- K tomu pdotknutí: přestože se naprosto neshodují s V. Černým v jeho obdivu k de Gaulleovi, dokonce si myslím, že právě de Gaulle má velkou vinu na tom, jak Západní Evropa dneska vypadá, odmítám pařížské bouře roku 1968 také; ale s undergroundem, zvláště pak naším, nemají nic společného. Opět se v souhlasu odvolávám na zmíněnou Němcovu stat: "Harí-krišnovská a hippieovská neangažovanost má u nás právě tak malý ohlas jako militantní revolučnost."
- 7/ "Tu hrozivou podstatu nám dávno ozřejmily byt i jen noviny všech světadílů, které se již po léta hemží stále četnějšími zprávami o fanatické sociálnosti hippies, o narůstající kriminální delikvenci mládeže, o jejich regresivních a destruktivních pudech a promyšlených akcích, o jejím sexuálním kultismu, o její propadlosti drogám, o její interkontinentální solidaritě a interkontinentálním tuláctví / - sovětský hippie se jmenuje stiljaga - /, o jejich pokusech založit v nejzazším Orientě, v Indii, Tibetu, Nepálu stát hippies." - str. 112-113
- 8/ Egon Bondy v próze Mníšek, napsané na přelomu let 1974/1975: "Je nepatrná vyhlídka na to, že ti, kteří jsou mimo establishment a proti establishmentu, se budou ještě kdy organizovat v politických stranách, organizacích a strukturách vypracovaných a kontrolovaných establishmentáky - nebudou už dále asi přistupovat na jejich hru, její pravidla jsou tak průhledně dělána pro ně, aby vždy vyhráli. Zatímní politické mlčení těch, kteří jsou proti establishmentu, je ve skutečnosti nejvážnější politickou silou, s níž lidé nechtějí a nemějí počítat. Tím lépe. Až se jednou začne aktivita těch, kteří jsou proti establishmentu, politicky artikulovat, bude to ve formách metodách a idejích establishmentákům zcela neznámých, nesrozumitelných a nepřijatelných - a tak jest, aby bylo."

- 10/ Tento termín byl užíván v okruhu, který uskutečnil r. 1964 "Výstavu D" /"D" podle Démony z Utrpení knížete Sternenhocha Ladislava Klímy/ ve Voršilské ulici v Praze; z vystavujících vzpomeneme alespoň Medka, Piesena, Koblasu, Veselého, Boudníka, Nepraše, Balcara.
- 11/ "Dostal se mi do rukou text řeči, kterou Eugéne Ionesco zahájil dramatické slavnosti v Saleburku roku 1972. Je to skličující dokument." - str.103; "...Aniž na ní změním slůvko, mohla by mžiknutím oka s drtivou přesvědčivostí být prohlášena za justifikaci jistého téměř již masového hnutí početných vrstev soudové mládeže od jednoho konce světa k druhému, o němž všichni víme, k němuž se tvrdošíjně nechceme znát a pro něj máme dosud jen hanlivé a bagatelizující přezdívky. Co říkám: "za justifikaci", měl jsem říci za manifest, nebo za vyznání..." - str.110-111
- 12/ "Román životní absence, prázdnoty, autodestrukce. Čeho se ta dívka Věra tak bojí, říkal jsem si tehdy; samého života se bojí, chce jej nevidět, neslyšet, jedinou její básnickou péčí je zamezit životnímu příběhu, aby nabyl hloubky a významu. Nechce se dát životem kompromitovat, nechce se s životem zahazovat. A odepřel jsem si tenkrát o knize napsat /jde o Prostor k rozlišení, pozn.M./, nechtěl jsem spojovat její nepochybný talent se slovem zbabělost, jež mi samo přišlo na jazyk. Ba, odepřel jsem si i zvídat, jak se talent paní Linhartové vyvíjel." - str.126-127
- 13/ Nebyl to snad Václav Černý, kdo k nám uváděl mj. Ortegu y Gasseta s jeho diktem: autor je ten, kdo rozmnožuje /sugeo - množím/?